μπορεί να λαμβάνει γνώση των προσφερομένων στο κράτος μέλος υποδοχής θέσεων εργασίας που αντιστοιχούν στα επαγγελματικά προσόντα του και να προβαίνει, ενδεχομένως, στις απαραίτητες ενέργειες για την πρόσληψή του.

Εφόσον το κοινοτικό δίκαιο δεν τάσσει χρονικό περιορισμό, δεν αντίκειται προς αυτό η νομοθεσία κράτους μέλους που προβλέπει ότι υπήκοος άλλου κράτους μέλους, ο οποίος εισήλθε στο έδαφος του πρώτου προς αναζήτηση εργασίας, μπορεί να εξαναγκαστεί, με την επιφύλαξη του δικαιώματος ασκήσεως ενδίκου μέσου, να το εγκαταλείψει αν δεν έχει ανεύρει θέση εργασίας εντός έξι μηνών, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει ότι εξακολουθεί να αναζητεί εργασία και έχει όντως πιθανότητες να προσληφθεί.

2. Δήλωση που καταχωρίστηκε στα πρακτικά της συνόδου του Συμβουλίου κατά την οποία εγκρίθηκε διάταξη του παραγώγου δικαίου δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την ερμηνεία της, εφόσον το περιεχόμενο της δηλώσεως δεν απαντάται στο κείμενο της επίδικης διάταξης και υπό την έννοια αυτή στερείται νομικής σημασίας.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

στην υπόθεση C-292/89 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. *Κοινοτικό νομικό πλαίσιο*

Κατά το άρθρο 48 της Συνθήκης:

« 1. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Κοινότητος εξασφαλίζεται το αργότερο κατά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου.

2. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας.

3. Με την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων περιλαμβάνει το δικαίωμά τους:

α) να αποδέχονται κάθε πραγματική προσφορά εργασίας·

β) να διακινούνται ελεύθερα για τον σκοπό αυτό εντός της επικρατείας των κρατών μελών·

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

γ) να διαμένουν σε ένα από τα κράτη μέλη με τον σκοπό να ασκούν εκεί ορισμένη εργασία σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που διέπουν την απασχόληση των εργαζομένων υπηκόων αυτού του κράτους μέλους·

δ) να παραμένουν στην επικράτεια του κράτους μέλους και μετά την άσκηση σ' αυτό ορισμένης εργασίας, κατά τους όρους που θα αποτελέσουν αντικείμενο κανονισμών εφαρμογής που θα εκδόσει η Επιτροπή.

4. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζονται προκειμένου περί απασχολήσεως στη δημόσια διοίκηση. »

Κατ' εφαρμογή του άρθρου 49 και με σκοπό την πραγμάτωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1612/68, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).

Κατά τα άρθρα 1 και 5 του κανονισμού:

« *Άρθρο 1*

1. Κάθε υπήκοος κράτους μέλους, ανεξαρτήτως του τόπου διαμονής του, έχει το δικαίωμα να αναλαμβάνει μισθωτή δραστηριότητα και να την ασκεί στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους, συμφώνως προς τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που ρυθμίζουν την απασχόληση των ημεδαπών εργαζομένων του κράτους αυτού.

2. Απολαύει ιδίως στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους, του ιδίου, όπως και οι υπήκοοι τους κράτους αυτού, δικαιώματος προτεραιότητος στις διαθέσιμες θέσεις εργασίας.

(...)

Άρθρο 5

Ο υπήκοος κράτους μέλους που αναζητεί απασχόληση στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους λαμβάνει την ίδια βοήθεια με εκείνη που παρέχουν τα γραφεία απασχολήσεως του κράτους αυτού στους δικούς του υπηκόους κατά την αναζήτηση απασχολήσεως. »

Την ίδια ημέρα το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 68/360/ΕΟΚ, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. εκδ. 05/001, σ. 43), τα άρθρα 4, 6, 7 και 8 της οποίας έχουν ως εξής:

« *Άρθρο 4*

1. Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα διαμονής στην επικράτειά τους στα αναφερόμενα στο άρθρο 1 πρόσωπα τα οποία είναι σε θέση να προσκομίσουν τα έγγραφα που απαριθμούνται στην παράγραφο 3.

2. Το δικαίωμα διαμονής βεβαιώνεται με έγγραφο το οποίο καλείται " άδεια διαμονής υπηκόου κράτους μέλους της ΕΟΚ ". Το έγγραφο αυτό πρέπει να περιέχει μνεία ότι εξεδόθη κατ' εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και των διατάξεων που εθεσπίσθησαν

από τα κράτη μέλη κατ' εφαρμογή της παρούσης οδηγίας. Το κείμενο της μνείας αυτής ευρίσκεται σε παράρτημα της παρούσης οδηγίας.

3. Για την έκδοση της αδείας διαμονής υπηκόου κράτους μέλους της ΕΟΚ τα κράτη μέλη δύνανται να απαιτούν την προσκόμιση μόνο των εγγράφων που απαριθμούνται κατωτέρω:

— από τον εργαζόμενο:

α) το έγγραφο με το οποίο εισήλθε στην επικράτειά τους·

β) μία δήλωση προσλήψεως του εργοδότου ή ένα πιστοποιητικό εργασίας·

— από τα μέλη της οικογενείας:

γ) το έγγραφο με το οποίο εισήλθαν στην επικράτεια·

δ) έγγραφο εκδιδόμενο από την αρμόδια αρχή του κράτους καταγωγής ή προελεύσεως που να αποδεικνύει το συγγενικό τους δεσμό·

ε) στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68, έγγραφο εκδιδόμενο από την αρμόδια αρχή του κράτους καταγωγής ή προελεύσεως που να πιστοποιεί ότι τα εν λόγω πρόσωπα συντηρούνται από τον εργαζόμενο ή ζουν μαζί του υπό την αυτή στέγη στη χώρα αυτή.

4. Σε μέλος της οικογενείας που δεν έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους χορηγείται έγγραφο διαμονής της ιδίας ισχύος με αυτό που χορηγείται στον εργαζόμενο από τον οποίο εξαρτάται.

(...)

Άρθρο 6

1. Η άδεια διαμονής:

α) πρέπει να ισχύει για ολόκληρη την επικράτεια του κράτους μέλους που την έχει εκδώσει·

β) πρέπει να έχει διάρκεια ισχύος τουλάχιστον πέντε ετών από της ημερομηνίας εκδόσεως και να είναι αυτομάτως ανανεώσιμη.

2. Διακοπές διαμονής που δεν υπερβαίνουν τους έξι συνεχείς μήνες καθώς και απουσίες λόγω εκπληρώσεως στρατιωτικών υποχρεώσεων δεν θίγουν την ισχύ της αδείας διαμονής.

3. Όταν ο εργαζόμενος απασχολείται για περίοδο μεγαλύτερη των τριών μηνών και μικρότερη του έτους σε εργοδότη του κράτους υποδοχής ή εργάζεται για λογαριασμό προσώπου που παρέχει υπηρεσίες, το κράτος μέλος υποδοχής του χορηγεί προσωρινό τίτλο διαμονής του οποίου η ισχύς δύναται να περιορίζεται στην προβλεπόμενη διάρκεια της απασχολήσεως.

Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 8, παράγραφος 1, στοιχείο γ, προσωρινός τίτλος διαμονής χορηγείται επίσης στον επο-

χιακά εργαζόμενο που απασχολείται για περίοδο μεγαλύτερη των τριών μηνών. Η διάρκεια της απασχολήσεως πρέπει να αναγράφεται στα έγγραφα που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο β.

Άρθρο 7

1. Η εν ισχύι άδεια διαμονής δεν δύναται να αφαιρεθεί από τον εργαζόμενο από μόνο το γεγονός ότι δεν απασχολείται πλέον, είτε διότι κατέστη προσωρινά ανίκανος προς εργασία λόγω ασθενείας ή ατυχήματος είτε διότι είναι ακούσια άνεργος και έχει πιστοποιηθεί τούτο δεόντως από το αρμόδιο γραφείο απασχολήσεως εργατικού δυναμικού.

2. Κατά την πρώτη ανανέωση, η διάρκεια ισχύος της αδείας διαμονής δύναται να περιορισθεί, χωρίς να δύναται να είναι μικρότερη των δώδεκα μηνών, αν ο εργαζόμενος είναι ακούσια άνεργος στο κράτος υποδοχής για δώδεκα και πλέον συνεχείς μήνες.

Άρθρο 8

1. Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα διαμονής στην επικράτειά τους χωρίς να εκδώσουν άδεια διαμονής:

α) στον εργαζόμενο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα όταν η διάρκειά της δεν προβλέπεται να είναι μεγαλύτερη των τριών μηνών. Το έγγραφο με το οποίο ο ενδιαφερόμενος εισήλθε στην επικράτεια και μία δήλωση του εργοδότου για την προβλεπομένη διάρκεια απασχολήσεώς του αρκούν για να καλύψουν τη διαμονή του· ωστόσο, η δήλωση του εργοδότου δεν απαιτείται για τους εργαζομένους που εμπίπτουν στις διατάξεις της οδηγίας του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί πραγματοποιήσεως της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών για τις μεσολαβητικές δραστηριότητες του εμπορίου, της βιομηχανίας και της βιοτεχνίας·

β) στον εργαζόμενο ο οποίος, αν και έχει την κατοικία του στην επικράτεια κράτους μέλους όπου επιστρέφει κατ' αρχήν καθημερινά ή τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, απασχολείται στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους. Η αρμόδια αρχή του κράτους στο οποίο απασχολείται δύναται να χορηγήσει στον εργαζόμενο αυτόν ειδική άδεια που να ισχύει για πέντε έτη και να είναι αυτομάτως ανανεώσιμη·

γ) στον εποχιακά εργαζόμενο, ο οποίος έχει σύμβαση εργασίας θεωρημένη από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στην επικράτεια του οποίου έρχεται να ασκήσει τη δραστηριότητά του.

2. Σε όλες τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1, οι αρμόδιες αρχές του κράτους υποδοχής δύνανται να απαιτήσουν από τον εργαζόμενο να γνωστοποιεί την παρουσία του στην επικράτεια. »

Στα πρακτικά της συνόδου του Συμβουλίου, κατά τη διάρκεια της οποίας εγκρίθηκε η προαναφερθείσα οδηγία, απαντάται η ακόλουθη δήλωση σχετικά με τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας:

« Κατά το άρθρο 1 (της οδηγίας) οι υπήκοοι κράτους μέλους που μεταβαίνουν σε άλλο κράτος μέλος προς αναζήτηση εργασίας διαθέτουν προς τούτο κατώτατη προθεσμία τριών μηνών· σε περίπτωση μη ανευρέσεως εργασίας μετά το πέρας της εν λόγω προθεσμίας, μπορεί να τεθεί τέρμα στη διαμονή τους στο έδαφος του δευτέρου αυτού κράτους.

Εντούτοις, σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια της ανωτέρω περιόδου η κοινωνική πρόνοια του δευτέρου κράτους αναλαμβάνει τα ανωτέρω πρόσωπα, αυτά θα μπορούσαν να κληθούν να εγκαταλείψουν το έδαφος του δευτέρου αυτού κράτους. »

2. *Εθνικό νομικό πλαίσιο*

Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Immigration Act του 1971 (εφεξής: νόμος του 1971), ο μη κάτοχος της βρετανικής ιθαγενείας δεν μπορεί να εισέλθει στο Ηνωμένο Βασίλειο χωρίς σχετική άδεια. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, ορίζει ότι ο Secretary of State υποβάλλει στο Κοινοβούλιο περιοδικά δήλωση ως προς τους κανόνες που διέπουν την ακολουθητέα πρακτική για την εφαρμογή του νόμου του 1971 σε σχέση με την είσοδο και διαμονή στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου των προσώπων, η είσοδος των οποίων εξαρτάται από τη χορήγηση αδείας.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ίσχυε η Statement of Changes in Immigration Rules HC169: τα σημεία 67, 140, 141 και 143 της δηλώσεως αναφέρουν:

« 67. Οι υπήκοοι κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας επιτρέπεται να εισέρχονται στο εσωτερικό για να καταλαμβάνουν ή αναζητούν εργασία, να ιδρύουν εμπορικό κατάστημα, να ασκούν μη μισθωτή δραστηριότητα ή για να ασκούν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο το δικαίωμα της ελεύθερης εγκαταστάσεως ή τα δικαιώματα των παρεχόντων ή δεχομένων υπηρεσίες, σύμφωνα προς τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

(...)

140. Ο διαθέτων σχετική άδεια (να εισέλθει στο Ηνωμένο Βασίλειο κατ' εφαρμογή του σημείου 67) έχει κατά κανόνα τη δυνατότητα να διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο επί έξι μήνες προτού ζητήσει την προβλεπόμενη για τους υπηκόους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας άδεια διαμονής ("Redisence Permit for a National of a Member State of the EC"). Η άδεια διαμονής χορηγείται εφόσον ο ενδιαφερόμενος:

α) έχει ανεύρει εργασία· ή

β) ίδρυσε εμπορικό κατάστημα ή ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα ή άλλη δραστηριότητα σύμφωνα προς τις κοινοτικές διατάξεις που αφορούν το δικαίωμα εγκαταστάσεως και τα δικαιώματα των παρεχόντων και δεχομένων υπηρεσίες· ή

γ) είναι μέλος της οικογενείας (...) προσώπου από τα αναφερόμενα στις περιπτώσεις α και β. Υπό την έννοια αυτή, χορηγείται στον ενδιαφερόμενο άδεια διαμονής, εφόσον ο ίδιος είναι υπήκοος της Κοινότητας ή παρατείνεται η διαμονή του εφόσον δεν είναι, υπό τις αυτές προϋποθέσεις με τις ισχύουσες για τον σύζυγο ή για τα πρόσωπα από τα οποία εξαρτάται.

141. Στην περίπτωση των αναφερομένων στο σημείο 140, περίπτωση α, προσώπων, η άδεια διαμονής περιορίζεται στην προβλεπόμενη διάρκεια απασχολήσεως, εφόσον υπερβαίνει τους τρεις μήνες χωρίς να είναι ανώτερη των δώδεκα μηνών· διαφορετικά, η διάρκεια ισχύος της αδείας διαμονής είναι συνήθως πενταετής. Κατά κανόνα, δεν χορηγείται άδεια διαμονής, εφόσον ο ενδιαφερόμενος δεν ανηύρε εργασία εντός των έξι μηνών από την ημερομηνία εισόδου του στο Ηνωμένο Βασίλειο ή εφόσον ανελήφθη από δημόσιο ταμείο κοινωνικής προνοίας κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου.

(...)

143. Μπορεί να υποχρεωθεί να εγκαταλείψει το έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου με την επιφύλαξη ασκήσεως ενδίκου μέσου, εκείνος που ανελήφθη από δημόσια ταμεία πριν από τη χορήγηση της πρώτης αδείας διαμονής ή εκείνος ο οποίος, έξι μήνες μετά την είσοδό του στο βρετανικό έδαφος, δεν πληροί τις εξαγγελλόμενες στο σημείο 140, υπό α ή β προϋποθέσεις. Ύστερα από έγγραφη προειδοποίηση, η διάρκεια ισχύος της αδείας διαμονής μπορεί να μειωθεί, υπό την επιφύλαξη ασκήσεως ενδίκου μέσου, αν είναι πρόδηλο ότι ο κάτοχός της δεν πληροί πλέον τις προϋποθέσεις του σημείου 140, υπό α, β ή γ. Εντούτοις, η διάρκεια ισχύος της αδείας διαμονής που έλαβε εργαζόμενος δεν μπορεί να μειωθεί με το αιτιολογικό και μόνο ότι δεν ασκεί πλέον δραστηριότητα, εφόσον η κατάσταση αυτή οφείλεται σε προσωρινή ανικανότητα προς εργασία λόγω ασθενείας ή ατυχήματος ή ακουσίας ανεργίας. »

3. *Η διαφορά της κυρίας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα*

Ο Gustaff Desiderius Antonissen, Βέλγος υπήκοος, έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο τον Οκτώβριο του 1984. Μάταια αναζήτησε εργασία και στις 30 Μαρτίου 1987 καταδικάστηκε για παράνομη κατοχή κοκαΐνης και κατοχή της ναρκωτικής αυτής ουσίας με σκοπό τη μεταπώλησή της σε έξι μήνες φυλάκιση για το πρώτο και σε δύο χρόνια φυλάκιση για το δεύτερο έγκλημα. Αφέθηκε ελεύθερος με προφορική εγγύηση στις 21 Δεκεμβρίου 1987.

Στις 27 Νοεμβρίου 1987 ο Secretary of State διέταξε την απέλαση του Antonissen βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 5, υπό β, του νόμου του 1971, ο οποίος εξουσιοδοτεί τον Υπουργό να το πράξει, εφόσον κρίνει ότι η απέλαση συνάδει προς το γενικό συμφέρον. Ο Antonissen άσκησε προσφυγή ενώπιον του Immigration Appeal Tribunal που απορρίφθηκε στις 18 Μαΐου 1988.

Το High Court of Justice, Queen's Bench Division, το οποίο έκανε δεκτή την αναίρεσή του, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Προκειμένου να κρίνει αν υπήκοος κράτους μέλους πρέπει να αντιμετωπίζεται ως "εργαζόμενος" κατά την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ, όταν αναζητεί εργασία στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, ώστε να μη διατρέχει τον κίνδυνο απελάσεώς του, παρά μόνον αν συντρέχουν οι προβλεπόμενες στην οδηγία 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, προϋποθέσεις, ο νομοθέτης του δευτέρου κράτους μέλους μπορεί να προβλέπει ότι ο εν λόγω υπήκοος ενδέχεται να εξαναγκαστεί να εγκαταλείψει το έδαφος του κράτους αυτού (υπό την επιφύλαξη ασκήσεως ενδίκου μέσου), εφόσον, έξι μήνες μετά την είσοδό του στο έδαφος αυτό, δεν έχει ανεύρει θέση εργασίας;

2) Στο πλαίσιο της απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, ποια είναι η σημασία που πρέπει ενδεχομένως να αποδώσει δικαστήριο κράτους μέλους στη δήλωση που περιέχεται στα πρακτικά της συνεδριάσεως του Συμβουλίου, κατά την οποία το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 68/360/ΕΟΚ; »

Πρέπει να τονιστεί ότι ο Antonissen εγκατέλειψε το έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου για να επανεγκατασταθεί στο Βέλγιο την ίδια ημέρα που εκδόθηκε η Διάταξη περί παραπομπής (στις 14 Ιουνίου 1989).

4. *Η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία*

Η Διάταξη περί παραπομπής του High Court of Justice, Queen's Bench Division, πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Σεπτεμβρίου 1989.

Κατά το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου ΕΟΚ, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο αιτών της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενος από τον Richard Plender, QC, και την Geraldine Clark, δικηγόρους Λονδίνου, ύστερα από εντολή του δικηγορικού γραφείου Winstanley-Burgess & Co. η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, του Treasury Solicitor's Department, επικουρούμενο από τον David Pannick, Barrister, η Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από τους Ernst Röder και Joachim Karl, το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενο από την Marta Arpio, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας του, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους Antonio Caeiro, νομικό σύμβουλο, και Nicholas Khan, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

Επί του πρώτου ερωτήματος

Ο *αιτών της κυρίας δίκης* παρατηρεί καταρχάς ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι εργαζόμενοι δικαιούνται, έστω και αν δεν τους προσφέρεται θέση εργασίας, να κυκλοφορούν ελεύθερα σε άλλο κράτος μέλος προς αναζήτηση σ' αυτό εργασίας. Αναφέρει συναφώς τις αποφάσεις της 8ης Απριλίου 1976, 48/75, Royer (ECR 1976, σ. 497), της 23ης Μαρτίου 1982, 53/81, Levin (Συλλογή 1982, σ. 1035), και της 18ης Ιουνίου 1987, 316/85, Lebon (Συλλογή 1987, σ. 2811).

Επειδή η Συνθήκη δεν προβλέπει καμιά παρέκκλιση από το δικαίωμα αυτό, κατά τον αιτούντα της κυρίας δίκης, έπεται ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίζουν το δικαίωμα αυτό σε έξι μήνες ή σε οποιαδήποτε άλλη χρονική διάρκεια. Εφόσον, βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου, οι προβλεπόμενες με το άρθρο 48, παράγραφος 4, της Συνθήκης παρεκκλίσεις από την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων πρέπει να ερμηνεύονται στενά, κατά μείζονα λόγο τα κράτη μέλη απαγορεύεται να το πράττουν τα ίδια όταν δεν προβλέπεται καμιά παρέκκλιση.

Εξάλλου, η ευχέρεια που αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη να προβλέπουν χρονικό περιορισμό για την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας προς αναζήτηση εργασίας είναι ασυμβίβαστη προς την αρχή της ενιαίας εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, στην οποία αναφέρθηκε το Δικαστήριο όταν έκρινε ότι η έννοια του εργαζομένου είναι κοινοτική (βλ. την απόφαση στην προαναφερθείσα υπόθεση Levin και τις αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 1964, 75/63, Unger, ECR 1964, σ. 177, της 3ης Ιουνίου 1986, 139/85, Kempf, Συλλογή 1986, σ. 1741, και της 3ης Ιουλίου 1986, 66/85, Lawrie-Blum, Συλλογή 1986, σ. 2121).

Στη συνέχεια, ο αιτών της κυρίας δίκης ισχυρίζεται ότι η ευχέρεια κράτους μέλους να περιορίζει τον χρόνο κατά τη διάρκεια του οποίου οι αιτούμενοι θέση εργασίας υπήκοοι άλλων κρατών μελών μπορούν να διαμένουν στο έδαφος του κράτους αυτού, προς αναζήτηση εργασίας, αντίκειται προς το αντικείμενο και τον σκοπό του άρθρου 48 της Συνθήκης, το οποίο τείνει στην πραγμάτωση του οριζομένου στο άρθρο 3, στοιχείο γ, σκοπού, ήτοι « στην εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών ». Η διάταξη αυτή συνιστά ταυτόχρονα στόχο της Κοινότητας και μέσο επιτεύξεως άλλων

στόχων, ιδίως δε « τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, αυξημένη σταθερότητα, επιταχυνομένη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών », όπως αναφέρεται στο άρθρο 2.

Ο επίμαχος περιορισμός παρεμποδίζει, αφενός μεν, την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων αλλά και τον εξαγγελλόμενο στο άρθρο 3, στοιχείο γ, στόχο, αφετέρου δε, την πραγμάτωση των εξαγγελλομένων στο άρθρο 2 στόχων. Πράγματι, οι στόχοι αυτοί ενισχύονται από την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων μέσω, μεταξύ άλλων, της εγκαθιδρύσεως ισόρροπης αγοράς εργασίας, γεγονός που προϋποθέτει την ίδρυση ελεύθερης αγοράς όπου η προσφορά και ζήτηση εργασίας συναντώνται υπό τις βέλτιστες προϋποθέσεις, εφόσον τα πρόσωπα που αναζητούν εργασία είναι ελεύθερα να επιλέξουν τον τόπο όπου επιθυμούν να την ασκήσουν. Κάθε περιορισμός της ελευθερίας αυτής θίγει την ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζητήσεως.

Κατά τον αιτούντα της κυρίας δίκης, ο επίμαχος περιορισμός αντίκειται, επίσης, προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως σε θέματα αναλήψεως εργασίας, αρχή της οποίας επωφελούνται εκείνοι που αναζητούν εργασία (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1987).

Τέλος, ο αιτών της κυρίας δίκης παρατηρεί ότι οι διατάξεις της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ που αφορούν το δικαίωμα διαμονής (άρθρο 4, παράγραφος 3) ή τον περιορισμό της διαρκείας διαμονής σε περίπτωση ακουσίας ανεργίας δεν μπορούν να δικαιολογήσουν τον περιορισμό των καθιερωθέντων με τη Συνθήκη δικαιωμάτων.

Με βάση τις παρατηρήσεις αυτές, ο αιτών της κυρίας δίκης προτείνει να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα προς την ακόλουθη κατεύθυνση: για να κριθεί αν υπήκοος κράτους μέλους που αναζητεί εργασία σε άλλο κράτος μέλος πρέπει να αντιμετωπίζεται ως « εργαζόμενος » κατά την έννοια του άρθρου 48 της Συνθήκης ΕΟΚ, ώστε να μη μπορεί να απελαύνεται παρά μόνον υπό τις προβλεπόμενες με την οδηγία 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, προϋποθέσεις, ο νομοθέτης του δευτέρου κράτους μέλους δεν μπορεί να προβλέπει ότι ο υπήκοος αυτός μπορεί να εξαναγκαστεί να εγκαταλείψει το έδαφος του εν λόγω κράτους (υπό την επιφύλαξη ασκήσεως ενδίκου μέσου) αν έξι μήνες μετά την είσοδό του σ' αυτό δεν έχει ανεύρει εργασία.

Η *Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου* αναγνωρίζει το δικαίωμα των εργαζομένων υπηκόων κράτους μέλους να κυκλοφορούν ελεύθερα σε άλλο κράτος μέλος προς αναζήτηση εργασίας. Το δικαίωμα αυτό είναι έμμεση απόρροια του άρθρου 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68, το οποίο προβλέπει υπέρ του ενδιαφερομένου το δικαίωμα « να αναλαμβάνει μισθωτή δραστηριότητα και να την ασκεί ». Η υποχρέωση των κρατών μελών να επιτρέπουν τη διαμονή χωρίς περιορισμούς, ώστε να διασφαλίζεται η άσκηση του δικαιώματος αυτού, είναι, πάντως, αντίθετη προς ορισμένες διατάξεις της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ.

Συναφώς, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αναφέρει τα άρθρα 6, παράγραφος 3, και 8, τα οποία περιέχουν διατάξεις σχετικά με πρόσωπα ασκούντα προσωρινή ή εποχιακή δραστηριότητα και πρόσωπα που έλαβαν άδεια διαμονής ως εργαζόμενοι, στη συνέχεια δε βρίσκονται σε κατάσταση ακουσίας ανεργίας. Είναι απαράδεκτο τα πρόσωπα αυτά, το δικαίωμα διαμονής των οποίων αποτελεί αντικείμενο ορισμένων περιορισμών, να αντιμετωπίζονται λιγότερο ευνοϊκά από εκείνα τα οποία ουδέποτε εργάσθηκαν και το δικαίωμα διαμονής των οποίων είναι απεριόριστο.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αναφέρει το άρθρο 4, παράγραφος 3, της

ανωτέρω οδηγίας και παρατηρεί ότι οι αιτούμενοι θέση εργασίας δεν είναι σε θέση να προσκομίσουν τα απαριθμούμενα συναφώς έγγραφα για να λάβουν άδεια διαμονής.

Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως προκύπτει από τις ανωτέρω διατάξεις, ο περιορισμός μπορεί να αφορά τη διάρκεια διαμονής των προσώπων που αναζητούν εργασία. Επειδή το όριο αυτό δεν καθιερώνεται από το κοινοτικό δίκαιο, εναπόκειται στα κράτη μέλη να προβλέπουν εύλογο και κατάλληλο για κάθε περίσταση όριο.

Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προτείνει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα η απάντηση ότι, όταν ένας υπήκοος κράτους μέλους εισέρχεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους προς ανεύρεση θέσεως εργασίας, το δεύτερο κράτος μέλος είναι ελεύθερο να εξαναγκάσει τον ενδιαφερόμενο να εγκαταλείψει το έδαφός του, εφόσον δεν έχει ανεύρει εργασία εντός εύλογης προθεσμίας. Εναπόκειται στο δεύτερο κράτος μέλος να προσδιορίσει το περιεχόμενο της εύλογης προθεσμίας (στα πλαίσια της τηρήσεως των κοινοτικών επιταγών σε θέματα αναλογικότητας). Το δεύτερο κράτος μέλος μπορεί εύλογα να αντιμετωπίσει το ενδεχόμενο να ζητήσει από το πρόσωπο αυτό να εγκαταλείψει το έδαφός του, όταν έξι μήνες μετά την άφιξή του υπό την ιδιότητά του ως αιτουμένου θέση εργασίας δεν ανηύρε απασχόληση.

Η *Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας* θεωρεί ότι μόνο οι υπήκοοι των κρατών μελών που διαθέτουν δήλωση προσλήψεως εκ μέρους του εργοδότη ή βεβαίωση εργασίας απολαμβάνουν του δικαιώματος διαμονής σε άλλο κράτος μέλος (άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ).

Το *Συμβούλιο* δεν υπέβαλε παρατηρήσεις επί του ερωτήματος αυτού, δεδομένου ότι αφορά την ερμηνεία διατάξεως της Συνθήκης ΕΟΚ και το συμβιβαστό νομοθεσίας κράτους μέλους προς το κοινοτικό δίκαιο.

Η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι, όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Απριλίου 1976, υπήκοος κράτους μέλους αναζητών εργασία σε άλλο κράτος μέλος διαθέτει δικαίωμα διαμονής. Πάντως, η Επιτροπή δέχεται ότι μπορεί να τεθεί όριο στη χρονική διάρκεια του δικαιώματος αυτού.

Η Επιτροπή στηρίζεται στο άρθρο 4 της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ, σύμφωνα με το οποίο υπήκοοι των κρατών μελών δεν απολαμβάνουν το δικαίωμα διαμονής σε άλλο κράτος μέλος παρά μόνο όταν είναι σε θέση να προσκομίσουν τα απαριθμούμενα στην παράγραφο 3 έγγραφα. Η παράγραφος αυτή απαιτεί την υποβολή του εγγράφου με το οποίο ο εργαζόμενος εισήλθε στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής και δήλωση προσλήψεως εκ μέρους του εργοδότη ή βεβαίωση εργασίας. Το δικαίωμα προσώπου να γίνει δεκτός στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και το δικαίωμα του κράτους μέλους να απαιτεί δήλωση προσλήψεως από τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που επιθυμούν να διαμείνουν σ' αυτό πρέπει να συμβιβάζονται μεταξύ τους μέσω ερμηνείας που να δίνει στους υπηκόους της Κοινότητας εύλογες δυνατότητες ασκήσεως των δικαιωμάτων τους χωρίς να θέτουν σε δεύτερη μοίρα το δικαίωμα των κρατών μελών να εφαρμόζουν τους όρους του άρθρου 4 σε σημείο ώστε να στερούν την τελευταία αυτή διάταξη από το περιεχόμενό της.

Η Επιτροπή επικαλείται συναφώς την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1987, σύμφωνα με την οποία τα πρόσωπα που αναζητούν εργασία δεν είναι

« εργαζόμενοι » με δικαίωμα να απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα που το κοινοτικό δίκαιο αναγνωρίζει υπέρ των εργαζομένων, πέραν του δικαιώματος της ίσης μεταχειρίσεως όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση. Επίσης, επικαλείται το άρθρο 69, παράγραφος 1, στοιχείο γ, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), το οποίο ορίζει ότι ο άνεργος εργαζόμενος ο οποίος έχει δικαίωμα για τη λήψη παροχών σε κράτος μέλος και μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος για να αναζητήσει εκεί εργασία, διατηρεί το δικαίωμα για τη λήψη των παροχών αυτών επί χρονικό διάστημα κατ' ανώτατο όριο τριών μηνών, εφόσον βρίσκεται στην αλλοδαπή. Ακόμη και αν ο παραλληλισμός μεταξύ του θεμελιώδους δικαιώματος για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και των κοινοτικών κανόνων περί κοινωνικής ασφαλίσεως δεν πρέπει να θεωρηθεί ως αποφασιστικής σημασίας στη συγκεκριμένη περίπτωση, εφόσον οι κοινοτικοί κανόνες περί κοινωνικής ασφαλίσεως συντονίζουν κατ' ουσίαν τους εθνικούς κανόνες μάλλον παρά καθιερώνουν αμιγώς κοινοτικό σύστημα, στην πράξη ενδέχεται κάποιος άνεργος να εξαρτάται από τη λήψη των κοινωνικών παροχών.

Ενόψει των προηγουμένων παρατηρήσεων, η Επιτροπή προτείνει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα η απάντηση ότι υπήκοος κράτους μέλους που εισέρχεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους για να αναζητήσει εργασία δεν πρέπει να θεωρείται ότι εξακολουθεί να εμπίπτει στην έννοια του « εργαζομένου » κατά το άρθρο 48 της Συνθήκης επί αόριστο χρονικό διάστημα.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

Κατά τον *αιτούντα της κυρίας δίκης,* η σχετική δήλωση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου.

Συναφώς, υποστηρίζει, πρώτον, ότι οι Συνθήκες δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό το φως εξωγενών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των δηλώσεων στις οποίες προβαίνουν τα κράτη μέλη και οι οποίες αφορούν την εκ μέρους τους ερμηνεία συγκεκριμένων διατάξεων σε δεδομένη στιγμή. Σύμφωνα με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mayras στην υπόθεση 2/74, Reyners (ECR 1974, σ. 631 επ., συγκεκριμένα σ. 666),

« τα υπογράψαντα τη Συνθήκη της Ρώμης κράτη απέκλεισαν τα ίδια κάθε προσφυγή στις προπαρασκευαστικές εργασίες, ενώ είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν οι αντιφατικές μεταξύ τους επιφυλάξεις και δηλώσεις, των οποίων γίνεται επίκληση, μπορούν να θεωρηθούν ως αληθείς προπαρασκευαστικές εργασίες. Υπό την έννοια αυτή, δεν μπορούν να αντιταχθούν, δυνάμει της πράξεως προσχωρήσεως, στα νέα κράτη μέλη της διευρυμένης Κοινότητας.

Κυρίως, όμως, επανειλημμένα το ίδιο το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή σε παρόμοια μέθοδο ερμηνείας, προτάσσοντας το περιεχόμενο και τις σκοπιμότητες των διατάξεων της Συνθήκης ».

Κατά μείζονα λόγο, η συλλογιστική αυτή πρέπει να οδηγεί στον αποκλεισμό των προπαρασκευαστικών εργασιών μεταγενέστερης οδηγίας ως μέσου ερμηνείας της Συνθήκης.

Η Συνθήκη ΕΟΚ δεν αποτελεί συνθήκη παρόμοια εκείνων που άπτονται των παραδοσιακών σχέσεων μεταξύ κρατών. Στον βαθμό που, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Συνθήκης ΕΟΚ, δικαιούχοι δεν είναι μόνο τα συμβαλλόμενα μέρη αλλά και οι ιδιώτες, τα πρώτα δεν μπορούν να περιορίσουν τη σημασία της Συνθήκης μέσω μεταγενέστερης δηλώσεως.

Εξάλλου, η δυνατότητα επικλήσεως δηλώσεως για την ερμηνεία της Συνθήκης θα οδηγούσε σε « πάγωμα » των όρων της Συνθήκης που θα έπρεπε να ερμηνεύονται ως τμήμα ενός ζώντος κειμένου.

Δεύτερον, ο αιτών της κυρίας δίκης παρατηρεί ότι, σε περίπτωση που μια δήλωση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μέσο ερμηνείας της Συνθήκης, θα υφίστατο η δυνατότητα να δοθεί με τον τρόπο αυτό ερμηνεία διαφορετική από εκείνη στην οποία θα έπρεπε να καταλήξουμε. Αποτέλεσμα του γεγονότος αυτού θα ήταν τροποποίηση της Συνθήκης χωρίς τήρηση των απαιτουμένων σε περίπτωση αναθεωρήσεως μέσω του άρθρου 236 διαδικαστικών εγγυήσεων.

Τρίτον, ο αιτών της κυρίας δίκης υπογραμμίζει ότι η επίδικη δήλωση δεν δημοσιεύθηκε. Σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό του Συμβουλίου (OJ 1979, L 268, σ. 1), η δήλωση αυτή κατέστη δυνατόν να προσκομισθεί μόνο με τη συναίνεση του εν λόγω θεσμικού οργάνου. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 13ης Ιουνίου 1958, Meroni, 9/56, ECR 1957/1958, σ. 133 επ., συγκεκριμένα σ. 146, και Meroni, 10/56, ECR 1957/1958, σσ. 157 επ., και συγκεκριμένα σ. 168) τα πρακτικά του Συμβουλίου δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ερμηνευτικό μέσο, δεδομένου ότι δεν δημοσιεύονται.

Η πρακτική αυτή δικαιολογείται από τρεις λόγους. Πρώτον, δεν συνάδει προς το συμφέρον που άπτεται της ασφαλείας δικαίου ένα μέτρο να ερμηνεύεται με την αναφορά στοιχείων τα οποία δεν μπορούν να περιέλθουν σε πρόσωπο, τα δικαιώματα του οποίου θίγει το εν λόγω μέτρο. Δεύτερον, το γεγονός ότι τα εθνικά δικαστήρια επιτρέπεται να προσφεύγουν σε παρόμοιες δηλώσεις παραβιάζει την αρχή της ισότητας των μέσων άμυνας στον βαθμό που, σε παρόμοια περίπτωση, οι εν λόγω δηλώσεις δεν μπορούν να περιέλθουν παρά μόνο στα κράτη μέλη και όχι στους ιδιώτες, οι οποίοι ενδέχεται να έχουν διαφορές με τα κράτη αυτά. Τρίτον, παρόμοιες δηλώσεις εμπίπτουν κοινώς στη διπλωματική δράση και όχι στη νομική σφαίρα και η χρησιμοποίησή τους, ειδικότερα εκ μέρους των κατωτέρων δικαστηρίων των κρατών μελών, μπορεί να προκαλέσει ορισμένες δυσχέρειες. Ενδέχεται να συναντώνται δυσχέρειες, ιδίως εκ μέρους των κατωτέρων δικαστηρίων, ως προς την εκτίμηση της σημασίας που πρέπει να αποδίδεται σε ένα έγγραφο που προσκομίζεται ενώπιόν τους ως δήλωση καθώς και της αυθεντικότητάς του ως εκφράσεως των σημερινών απόψεων των κρατών μελών.

Τέταρτον, ο αιτών της κυρίας δίκης παρατηρεί ότι το κείμενο της επίδικης δήλωσης αποτέλεσε αντικείμενο επεξεργασίας εκ μέρους των γλωσσομαθών νομικών με βάση τα όσα εκείνοι αντιλήφθηκαν ότι συνεφώνησαν οι αντιπρόσωποι. Το κείμενο αυτό, το οποίο δεν αποτέλεσε αντικείμενο μεταγενεστέρων συζητήσεων εκ μέρους των διαφόρων θεσμικών οργάνων, δεν μπορεί να επηρεάζει τη σημασία των όρων της ιδίας της Συνθήκης ΕΟΚ.

Με βάση τις προηγούμενες παρατηρήσεις, ο αιτών της κυρίας δίκης προτείνει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα η απάντηση ότι, στο πλαίσιο της απαντήσεως επί του προηγουμένου ερωτήματος, δικαστήριο κράτους μέλους δεν οφείλει να λάβει υπόψη του δήλωση η οποία καταχωρίστηκε στα πρακτικά της συνόδου του Συμβουλίου, κατά τη διάρκεια της οποίας το Συμβούλιο ενέκρινε την οδηγία 68/360/ΕΟΚ.

Η *Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου* παρατηρεί ότι η επίδικη δήλωση έγινε από όλα τα κράτη μέλη. Δεν πρόκειται για μονομερή δήλωση όπως εκείνη που εξέτασε το Δικαστήριο στην απόφασή του της 30ής Ιανουαρίου 1985, 143/83, Επιτροπή κατά Βασιλείου της Δανίας (Συλλογή 1985, σ. 427).

Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου θεωρεί ότι η επίδικη δήλωση προσδιορίζει την αντί-

ληψη των κρατών μελών περί των απορρεουσών από την οδηγία 68/360/ΕΟΚ υποχρεώσεών τους και εντάσσεται στην αλληλουχία κατά την οποία εγκρίθηκε η οδηγία. Από τα ανωτέρω συνεπάγεται ότι η δήλωση πρέπει να θεωρηθεί ως στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την ορθή ερμηνεία των προβλεπομένων από την οδηγία υποχρεώσεων.

Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προτείνει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα η απάντηση ότι η δήλωση που καταχωρίστηκε στα πρακτικά της συνόδου του Συμβουλίου, κατά τη διάρκεια της οποίας εγκρίθηκε η οδηγία 68/360/ΕΟΚ, συνιστά στοιχείο χρήσιμο για την εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία των προβλεπομένων στην οδηγία 68/360/ΕΟΚ υποχρεώσεων που βαρύνουν τα κράτη μέλη.

Η *Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας* θεωρεί ότι δεν είναι αναγκαίο να δοθεί απάντηση στο δεύτερο ερώτημα. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν η επίδικη δήλωση δέσμευε τα κράτη μέλη, η δεσμευτική αυτή συνέπεια δεν θα κάλυπτε διάρκεια μεγαλύτερη των τριών μηνών. Το παραπέμπον δικαστήριο θέτει το ερώτημα του κύρους ρυθμίσεως που προβλέπει δικαίωμα διαμονής έξι μηνών.

Το *Συμβούλιο* θεωρεί ότι η επίδικη δήλωση αποτελεί δήλωση εσωτερικού χαρακτήρα. Με αυτή αναλαμβάνεται η δέσμευση, η οποία δεν παράγει αποτελέσματα παρά μόνον μεταξύ των συμμετασχόντων, να δίδεται στους αναζητούντες εργασία δικαίωμα διαμονής τουλάχιστον τριών μηνών, δικαίωμα το οποίο δεν απορρέει ούτε από την Συνθήκη ούτε από την οδηγία 68/360/ΕΟΚ. Το δικαίωμα των εργαζομένων να διακινούνται ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών πρέπει να αναφέρεται μόνο στις περιπτώσεις θέσεων εργασίας που όντως προσφέρονται, ενώ το δικαίωμα διαμονής σε ένα κράτος μέλος δεν αναγνωρίζεται παρά μόνο για την ανάληψη σ' αυτό εργασίας.

Η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι η επίδικη δήλωση μπορεί να θεωρηθεί ως πολιτική συμφωνία μεταξύ υπογραψάντων που δεν γεννά αφ' εαυτής κανένα εννόμως προστατευόμενο δικαίωμα. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η δήλωση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί εκ μέρους εθνικού δικαστηρίου ως ερμηνευτική της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ.

Κατόπιν αυτού, η Επιτροπή προτείνει να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα η απάντηση ότι η δήλωση που καταχωρίστηκε στα πρακτικά της συνόδου του Συμβουλίου, κατά τη διάρκεια της οποίας εγκρίθηκε η οδηγία 68/360/ΕΟΚ, δεν πρέπει να λογίζεται από εθνικό δικαστήριο ως ερμηνευτική της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ.

J. C. Moitinho de Almeida
εισηγητής δικαστής